Jolanta Gałuszka
Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach

WOLNOŚĆ GOSPODARCZA A SYSTEM PODATKOWY

Wstęp

Określenie stopnia wolności gospodarczej oraz pozycji danego państwa (w skali regionu lub świata) w tym względzie oparte jest na różnych determinantach. Jedną z nich jest stopień wolności fiskalnej stanowiący w znaczącym stopniu o wykładni wolności gospodarczej. Podatek jest tą kategorią ekonomiczną, która pośrednio lub bezpośrednio dotyczy każdego obywatela, a jej konstrukcja ma swój wydźwięk zarówno na płaszczyźnie gospodarczej, jak i społecznej, co jest odpowiednio ujęte w międzynarodowych rankingach oceniających stopień wolności gospodarczej. Pozycja w takim rankingu daje możliwość zyskania międzynarodowego prestiżu, ale może również pomniejszać „szanse" u potencjalnych inwestorów, którzy tego typu ocenę biorą także pod uwagę w budowaniu własnych strategii.

1. Determinanty wolności ekonomicznej

1.1. Doktrynalne uwarunkowania wolności ekonomicznej

Odkąd A. Smith wskazał na determinanty dobrobytu społecznego, podejmowane były próby określenia czynników, które by ten dobrobyt zapewniały. Smith źródło sukcesu upatrywał w rozwoju handlu, rozmiarze gospodarki oraz polityce gospodarczej (Smith 1954). Odwołanie do teorii Smitha widoczne jest również we współczesnej literaturze, która nie bagatelizuje ani roli polityki państwa, ani instytucjonalnego tła rozwoju gospodarczego, które w coraz większym stopniu poprzez międzynarodowe organizacje, jak Unia Europejska, WTO czy OECD, wyznaczają kierunek zmian, niejednokrotnie ograniczając potencjał danej gospodarki. Z kolei D. Ricardo postulował wolność handlu, która miała promować ekonomiczny wzrost (Ricardo 1912).

Na podstawach, które przyjął Smith czy Ricardo, w późniejszym czasie nastąpił rozwój i uzupełnienie założeń, co gwarantować miało dobrobyt społeczny. Teoria Smitha została uzupełniona przez R. Solowa, który znaczący udział we wprowadzeniu danej gospodarki na ścieżkę wzrostu gospodarczego i dobrobytu społecznego upatrywał w kapitale, pracy i technologii (Solow 1956).

R.E. Lucas i P.M. Romer rozszerzyli doktrynę Solowa, podkreślając szczególną rolę kapitału ludzkiego w ekonomicznym potencjale danej gospodarki. Kluczem do rozwoju miały być nakłady w potencjał ludzki, w szczególności w wykształcenie (Lucas 1988; Romer 1990). Determinanty wzrostu gospodarczego ulegały dalszym modyfikacjom. P.T. Bauer oraz D.C. North wskazali na teorię wzrostu, która zakładała szczególną rolę ekonomicznego otoczenia, które tworzą czynniki umożliwiające rozwój, oraz efektywne wykorzystanie posiadanych zasobów (Gwartney i Lawson 2001).

W wielu studiach szczególne znaczenie przypisuje się polityce finansowej państwa, stabilności cen, ochronie praw własności oraz otwartości międzynarodowej. Czynniki te wywierają niezależny od potencjału gospodarczego wpływ na ekonomiczny wzrost (Barro 1996a, Federal Reserve Bank of St. Review 1996b, Jong-Wha Lee 1993). Stanowisko takie wskazać miało na rolę instytucji oraz charakter prowadzonej polityki monetarnej i fiskalnej, które stanowiąc bezwzględne zaplecze podstaw ustrojowo-normatywnych, przyczyniają się dużo bardziej do wykreowania wyższego wzrostu niż sam potencjał danej gospodarki. Podobne stanowisko występuje w studiach Gastila, Scully, Leblanga i Goldsmith, którzy podkreślają dodatnią korelację między ekonomiczną i polityczną wolnością a wzrostem gospodarczym. Te pozytywne powiązania nie dla wszystkich autorów są oczywiste. Zdaniem R.J. Barro, ekonomiczne czynniki determinujące wzrost gospodarczy i społeczny mogą być różne w poszczególnych krajach (Barro 1996).

O ile doktryna wielokrotnie wskazywała na czynniki, które mają stanowić o sukcesie gospodarczym, a w konsekwencji i społecznym, w praktyce trudno było połączyć zalecenia teorii z praktyką gospodarczą. W latach 20. ubiegłego stulecia ocena danej gospodarki z punktu widzenia jej wydajności w różnych aspektach życia gospodarczego, w tym także fiskalnym, wydawała się niemożliwa. W 1986 r. M. Walker i M. Friedman zapoczątkowali serię konferencji, tematem których była ocena ekonomicznej wolności danej gospodarki. W konsekwencji tych prac powstał ranking państw ocenianych pod względem poziomu wolności gospodarczej.

1.2. Istota wolności ekonomicznej

Częściami składowymi ekonomicznej wolności są: niczym niezakłócony wybór osobisty, dobrowolna wymiana, ochrona praw człowieka oraz własności (Gwartney i Lawson 2001). W gospodarce, w której zachowuje się powyższe zasady, jednostka dokonuje wyboru, co jest przedmiotem produkcji lub obrotu. Jednostka dobiera również odpowiednie instrumenty, które przeważą o konkurencyjności względem

innych uczestników gry rynkowej. W konsekwencji mamy do czynienia, z jednej strony, ze specjalizacją, z drugiej – współpracą. Osobista wolność jest fundamentem, na którym budowana jest wolność gospodarcza, która niesie przede wszystkim swobodę wyboru chronioną przez instytucjonalne ramy polityki państwa. Polityka państwa będzie promować wolność gospodarczą tylko wtedy, gdy zostaną ustanowione i wprowadzone w życie prawne zasady określające zarówno prawa, jak i obowiązki chroniące przed nieprawidłowościami. Należy jednak pamiętać, że zbyt liberalne zasady mogą zakłócić wolność gospodarczą w danym państwie. Istotny jest również fakt, że prawo, które z jednej strony ma chronić, może stanowić ogół barier i utrudnień, które w rzeczywistości poważnie naruszą zasady wolności gospodarczej, pozostawiając ją jedynie w doktrynalnych założeniach.

Wolność gospodarcza obejmuje różne sfery społecznych relacji, w tym politycznych. Są to m.in. demokratyczne prawa, szczególnie obywateli, którzy w myśl zasad wolności będą brali czynny udział w polityce gospodarczej danego kraju. Wolność polityczną należy oddzielić od tzw. swobód obywatelskich. Wolność polityczna oznacza jasno określone procedury dotyczące wyboru władz publicznych i podejmowanych decyzji w sprawach politycznych z poszanowaniem zasad demokracji, sprawiedliwości, uczciwości i konkurencji. Z kolei wolność obywatelska przejawia się w wolności słowa, wyznania, prawa do dochodzenia swych praw.

Powstaje pytanie, czy wolność gospodarcza i polityczna mogą opierać się na tych samych zasadach, tworząc jedną, spójną politykę państwa czy wręcz przeciwnie – ekonomia i polityka przyjmują inne cele, w konsekwencji czego polityka będzie próbowała podporządkować sobie sfery życia gospodarczego i społecznego. Nasuwają się tu słowa Th. Mayera: „logiczna spójność jest cechą dobrej teorii, ale niekoniecznie dobrej polityki" (Mayer 1982).

W państwach, w których polityka odgrywa nadrzędną rolę, podporządkowując sobie pozostałe sfery, wolność ekonomiczna zderza się z barierą wysokich wydatków oraz obciążeń fiskalnych, niwecząc w ten sposób przesłanki tworzenia wolności gospodarczej. Możliwe jest także, że ograniczona poważnie wolność polityczna nie zakłóci rozwoju gospodarczego i wolności gospodarczej. Przykładem może być Hongkong, który uzależniony od jurysdykcji brytyjskiej stworzył właściwe dla siebie przesłanki umożliwiające rozwój wolności gospodarczej. Są także państwa potwierdzające, że wolność gospodarcza, polityczna i swobody obywatelskie mogą być do siebie właściwie dopasowane. Jeżeli obywatelowi pozostawi się swobodę w wyborze pozyskania źródeł zarobkowania oraz wydatkowania uzyskanego dochodu, to najprawdopodobniej będzie on głęboko przekonany o właściwym wyborze władz politycznych. Gwartney i Lawson postawili tezę, że jeżeli wolność gospodarcza w danym państwie rośnie, to wzrasta również prawdopodobieństwo zwiększenia wolności politycznej. Potwierdzeniem tej tezy mogą być gospodarki: Chile, Tajwanu i Korei Południowej (Gwartney i Lawson 2001).

Są także powody, aby uważać, że polityczna wolność oraz swobody obywatelskie umacniają wolność gospodarczą. Ma to szczególne odzwierciedlenie w porządku prawnym. Jasny, przejrzysty, sprawiedliwy i stosunkowo trwały porządek prawny stanowić może szczególne zaplecze wolności politycznej. Państwem, które potwierdza prawdziwość takiego stwierdzenia, z pewnością jest Szwajcaria – w umiejętny sposób połączyła wolność gospodarczą i polityczną w jedną integralną całość przy jednoczesnym wysokim udziale obywatela w stanowieniu porządku prawnego.

1.3. Determinanty wolności ekonomicznej

Określając poziom wolności gospodarczej pojawiają się następujące kwestie. Po pierwsze, jeżeli można zmierzyć wolność gospodarczą, to powstaje pytanie, czy można zbadać bezpośrednią siłę powiązań pomiędzy wolnością gospodarczą a wzrostem gospodarczym? Po drugie, określenie wolności gospodarczej umożliwia jej porównanie z innymi czynnikami nie ujętymi przez indeks wolności gospodarczej, a mającymi wpływ na wzrost gospodarczy. Z tego też względu M. Friedman podkreśla konieczność kontynuowania prac nad katalogiem wskaźników oraz modyfikacją w metodologii badań, które w sposób jak najrzetelniejszy pozwolą ocenić faktyczny poziom i stopień wolności gospodarczej, poprawiając tym samym jakość ocen (Gwartney i Lawson 2001).

Dwa najbardziej znane wskaźniki wolności gospodarczej publikowane są przez The Fraser Institute i The Cato Institute *Economic Freedom of the World* (EFW) oraz przez The Heritage Foundation *The Index of Economic Freedom* (IEF).

Wskaźnik wolności gospodarczej (EFW) budowany jest za pomocą miary z pięciu obszarów:

1. Rozmiar rządu: wydatki, podatki i przedsiębiorstwa.
2. Struktura prawa i bezpieczeństwo własności prywatnej.
3. Dostęp do „dobrego, silnego pieniądza".
4. Swoboda międzynarodowej wymiany handlowej.
5. Regulacje odnoszące się do kredytu, pracy i prowadzenia biznesu.

Wskaźnik wolności gospodarczej EFW określany jest w zakresie od 0 do 10 (kraje o najwyższej wolności gospodarczej mogą osiągnąć wskaźnik równy 10, o najniższej 0). Gwartney i Lawson (bazując na trzech innych rocznych raportach: Global Competitiveness Report, World Competitiveness Yearbook oraz International Country Risk Guide), tworząc wskaźnik EFW, przyjęli za punkt wyjścia zbudowanie wskaźnika, który byłby najlepszą miarą tego, do jakiego stopnia polityka państwa i jego instytucje wspierają wolność gospodarczą. Zdaniem autorów, podstawą, na której można budować wolność gospodarczą, jest swoboda: dokonywania indywidualnych wyborów, wymiany handlowej, nieograniczonego barierami taryfowymi i normatywnymi wejścia na rynek oraz konkurowania na nim przy jednoczesnym respektowaniu i ochronie własności prywatnej (Gwartney i Lawson 2001).

Z kolei wskaźnik wolności gospodarczej The Heritage Foundation: *The Index of Economic Freedom* (IEF) bazuje na analizie 50 zmiennych, opisujących rozwój społeczno-gospodarczy w danym kraju, grupując je w 10 kategorii:

1. Polityka handlowa.
2. Obciążenia podatkowe.
3. Interwencje rządu w gospodarce.
4. Polityka monetarna.
5. Przepływ kapitału i inwestycje zagraniczne.
6. Bankowość i finanse.
7. Płace i ceny.
8. Prawa własności.
9. Regulacje prawne.
10. Aktywność czarnego rynku.

Kraje oceniane są w każdej z powyższych kategorii w skali od 1 (ocena najlepsza) do 5 (ocena najgorsza). Ogólna ocena jest oceną średnią z tych dziesięciu kategorii.

Ocena bazująca na określonych determinantach, z jednej strony, faktycznie wskazuje na klimat swobody i wolności gospodarczej w danym państwie, dając temu świadectwo w pozycji, na jakiej plasuje się określone państwo, z drugiej – pozwala na porównanie między państwami poszczególnych obszarów, które mają decydujący wpływ na gospodarkę i jej rozwój. Ta ostania kwestia powinna być szczególnie istotna dla tych państw, które przechodząc okres zmian lub załamania gospodarczego czerpią w ten sposób wiedzę i doświadczenie od tych gospodarek, które osiągnęły sukces gospodarczy, wykorzystując w tym względzie określone instrumenty.

2. Polityka podatkowa a wolność ekonomiczna

2.1. Tendencje w systemach podatkowych

Od 1980 r. w sposób stopniowy, ale bardzo systematyczny, zarysowuje się trend liberalizujący politykę gospodarczą rządów, obejmujący swym zasięgiem coraz to więcej gospodarek na całym świecie. Ta liberalizacja rozwiązań ma różny stopień, ale wspólnym mianownikiem podejmowanych działań jest osiągnięcie takiego poziomu rozwoju gospodarczego, który pozwoli na kierownie się zasadami wprowadzającymi i stabilizującymi komponenty wolności gospodarczej. Działania rządów na całym świecie obejmują politykę monetarną i politykę wymiany handlowej poprzez złagodzenie lub wręcz eliminację barier taryfowych oraz pozataryfowych, a także politykę podatkową.

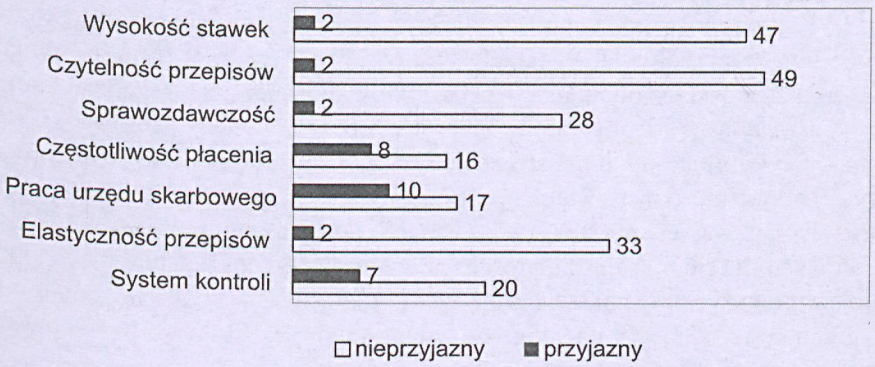
Średnia stawka inflacji spadła z poziomu 14% w 1980 r. na 4% w 2007 r. Tylko w 17 z 93 państw poddanych badaniu w latach 2003–2007 odnotowano dwucyfrowy wskaźnik inflacji. Średnia stawka celna została obniżona z 26,2% na 9,0%. Liczba

państw, które wykorzystywały w obciążeniach taryfowych marginalną stawkę 50% ,spadła z 62 do 9. W 1980 r. w pięćdziesięciu państwach funkcjonowały pozataryfowe instrumenty kontroli, które stymulowały rozwój szarej strefy, której udział szacowano na poziomie 10%. W 2007 r.były to już trzy państwa. Dochód *pre capita* wzrósł z 5400 $ w 1980 r. na 8500 $ w 2005 r. *(Economic...* 2009; oraz Shleifer 2009).

Ekonomiczny rozwój był imponujący, co znalazło odzwierciedlenie w podstawowych wskaźnikach ekonomicznych, poprawiając tym samym poziom wolności gospodarczej, ale i pozycje poszczególnych państw w rankingach oceniających zakres swobód gospodarczych. Tendencje te dają także wyraz elastyczności, z jaką dostosowują się struktury polityczne do zmienności otoczenia ekonomicznego. Liberalizacja tych relacji to także szczególny wyraz synchronizacji wolności gospodarczej i wolność politycznej, określając mimo wszystko wolność, determinowaną przede wszystkim liczbą i uciążliwością zakazów i nakazów, do których musimy się stosować (Kwaśnicki 2005).

Szczególne miejsce w polityce rządu zajmuje polityka podatkowa, która jest obrazem stanu gospodarki i jej możliwości. Interwencjonizm państwa poprzez podatek może, z jednej strony, mieć stymulujący wpływ na zakres wolności gospodarczej, z drugiej – skutecznie zniekształcać efekty, które osiągnięto dzięki inny czynnikom sprzyjającym poprawie poziomu wolności gospodarczej. Należy jednak podkreślić, iż podatek, a dokładnie jego wysokość, nie jest kluczowym instrumentem globalnej gry rynkowej, ale w ocenie danej gospodarki nie można pomijać jego wpływu. Znaczenie podatku powinno się oceniać w połączeniu z innymi elementami polityki podatkowej, co w ostateczności może zaważyć na tempie wzrostu PKB.

Z badań przeprowadzonych przez Instytut Gallupa w marcu 2001 r., a także z danych Ministerstwa Gospodarki jednoznacznie wynika, iż zasadniczą przeszkodą hamującą rozwój przedsiębiorczości w Polsce jest system podatkowym (rys. 1).

Rysunek 1. Ocena poszczególnych elementów systemu podatkowego przez przedsiębiorców przeprowadzona w marcu 2001 r.

Źródło: (Instytut Gallupa 2001).

W opinii przedsiębiorców to właśnie kształt prawa, a nie jego funkcjonowanie, jest szczególnie nieprzyjazne dla podatników. Szeroka wykładnia oraz analogia w prawie podatkowym mogą bardziej niż inne czynniki zakłócić rozwój wolności gospodarczej albo w poważnym stopniu zniekształcić jej ogólną ocenę. Od 2001 r. w polskim prawie nastąpiło wiele zmian, które z pewnością przyczyniły się do lepszej oceny wysokości stawek podatkowych, jak chociażby wprowadzenie opodatkowania proporcjonalnego w podatku dochodowym od osób fizycznych, pozostawiając podatnikowi prowadzącemu pozarolniczą działalność wybór między skalą progresywną a proporcjonalną, zeszłoroczna zmiana skali podatkowej (obowiązująca od 01.01.2009) w PIT, zmniejszająca zarówno wysokość stawek, jak i liczbę progów, wybór podatnika co do formy opłacania zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych, a także sam wybór formy opodatkowania pozarolniczej działalności gospodarczej. Ciągle jednak w polskich podatkach pozostaje wiele obszarów bardzo negatywnie ocenianych przez podmioty gospodarcze, ale również przez instytucje międzynarodowe. Przykładem może być podatek VAT, a konkretnie – nieczytelność przepisów i niejednoznaczne dyrektywy wynikające z ustawy o podatku od towarów i usług, które z uwagi na bardzo szeroki zakres przedmiotowy i podmioty znacząco obniżają ocenę polskiego systemu podatkowego, a w efekcie i wolność gospodarczą. W 2007 r. Polska w rankingu EFW zajęła 74. miejsce wśród 141 gospodarek, które poddane zostały ocenie. Niestety, Polska znalazła się za takimi gospodarkami, jak m.in.: Urugwaj, Mongolia, Meksyk czy Filipiny. Niewątpliwy wpływ na tak niską ocenę miał m.in. system podatkowy, który pomimo zmian trudno określić konkurencyjnym, o walorach systemu czytelnego, sprawiedliwego i stabilnego.

Tak jak już wcześniej wskazano, stopień wolności gospodarczej określony jest szerokim wachlarzem instrumentów interwencjonizmu państwowego, a więc i systemem podatkowym stanowiącym integralny komponent wolności gospodarczej. Świadomość konieczności płacenia podatków nie zawsze musi budzić niechęć, wręcz przeciwnie. W takich krajach jak Szwajcaria, Irlandia, Singapur czy Hongkong system podatkowy jest wizytówką tych państw, godząc zarówno interesy państwa, jak i obywateli. Należy tu pokreślić jeden istotny fakt, iż nie wszystkie z wymienionych państw mają prosty w swej konstrukcji system podatkowy. Zestawienie państw (tab. 1) przedstawia systemy podatkowe, w których płacenie podatków jest proste i nie przysparza podatnikowi problemów. Niestety, w czołówce brakuje Szwajcarii, której system jest z pewnością atutem gospodarki, ale do najprostszych nie należy. Drugą część tabeli stanowią państwa o najbardziej złożonych systemach, co ma swoje odzwierciedlenie w trudności wywiązywania się z zobowiązań podatkowych.

Tabela 1. Dziesięć państw o najprostszych i najbardziej skomplikowanych procedurach płacenia podatków na świecie w 2009 r.

Państwa o najdogodniejszych rozwiązaniach fiskalnych: miejsce w rankingu		Miejsce w rankingu EFW	Państwa o najgorszych rozwiązaniach fiskalnych: miejsce w rankingu		Miejsce w rankingu EFW
Malediwy	1	.	Jamajka	174	.
Katar	2	.	Mauretania	175	109
Hongkong, Chiny	3	1; 82	Gambia	176	.
Zjednoczone Emiraty Arabskie	4	19	Boliwia	177	103
Singapur	5	2	Uzbekistan	178	.
Irlandia	6	7	Republika Centralnej Afryki	179	136
Południowa Arabia	7	.	Republika Konga	180	134
Oman	8	36	Ukraina	181	128
Nowa Zelandia	9	3	Wenezuela	182	138
Kiribati	10	.	Białoruś	183	.

Źródło: Paying Taxes 2010. The Global Picture. IFC, World Bank, s. 11.

Zestawienie z tabeli 1 można porównać do wskaźnika wolności gospodarczej (EFW), co potwierdza, że konstrukcja systemu podatkowego i prawa podatkowego oraz wysoki poziom wolności gospodarczej są ze sobą skorelowane, co wskazuje na podatek jako szczególny komponent wolności gospodarczej. Szukając zależności między systemem podatkowym a poziomem wolności gospodarczej, można także odnieść się do kwestii szarej strefy, której z pewnością będzie sprzyjał nadmierny fiskalizm w połączeniu z wieloma innymi taryfowymi i legislacyjnymi ograniczeniami. Tabela 2 przedstawia zależność między udziałem szarej strefy w gospodarce a wysokością obciążeń podatkowych. Dodając do tego zestawienia miejsce państwa w rankingu EFW, ponownie potwierdza się wskazana powyżej zależność.

Tabela 2. Udział szarej strefy w gospodarce w państwach o najniższych i najwyższych obciążeniach podatkowych jako proc. PKB

Państwa o najniższych obciążeniach podatkowych		Państwa o najwyższych obciążeniach podatkowych	
Hongkong (1)	17%	Indie (86)	26%
Singapur (2)	14%	Niemcy (27)	17%
Szwajcaria (4)	9%	Włochy (61)	26%
Stany Zjednoczone (6)	8%	Szwecja (40)	18%
Irlandia (7)	15%	Grecja (52)	28%

Źródło: (Schneider 2007).

Z pewnością w państwie o znacznym fiskalizmie trudniej będzie budować stabilne i trwałe fundamenty wolności gospodarczej. Podatek, jak i quasi-podatek, sam w sobie ma znamiona niesprawiedliwości, jeżeli zatem instrument ten będzie nadużywany, naturalnym odruchem będzie próba minimalizowania jego „uciążliwości" albo w ostateczności jego unikanie, co oznacza umacnianie się szarej strefy. Teza ta ma swoje potwierdzenie w studium literatury Międzynarodowego Funduszu Monetarnego, który badał zjawisko szarej strefy w ujęciu mikro- i makroekonomicznym. Według F. Schneidera siłą stojącą za rozmiarem i siłą szarej strefy są rosnące obciążenia podatkowe, jak i quasi-podatkowe w postaci składek na ubezpieczenie społeczne. Różnica, jaka powstaje między szarą strefą a formalną gospodarką generowana przez ogólne koszty pracy, stawki wynagrodzeń, jest atrakcyjna i inspirująca do pewnych zachowań zarówno dla pracownika, jak i pracodawcy (Schneider 2002). Fiskalne źródło powstawania szarej strefy podkreślane jest od wielu lat na arenie międzynarodowej, jak chociażby przez Bank Światowy czy OECD (Braun i Loayza 1994; *OECD*... 1998; Jahnson 1998).

Można postawić w tym miejscu pytanie: co czyni system podatkowy dobrym w pełni tego słowa znaczeniu? Autorzy raportu Paying Taxes 2010 cechy dobrego systemu podatkowego upatrują w:

- jasno określonych celach polityki fiskalnej, szczególnie w kwestii sposobu wydatkowania środków publicznych;
- strategicznym charakterze systemu podatkowego, który będzie odpowiadał zasadom sprawiedliwości, stabilności, spójności, przyciągał inwestycje, stymulował rozwój międzynarodowej wymiany w długim okresie, ale także zachęcał do zmiany mentalności i zachowań obywateli;
- logiczności, efektywności i przejrzystości rozwiązań legislacyjnych, które minimalizować będą złożoność procedur administracyjnych, a przede wszystkim bazować będą na obowiązujących źródłach prawa, a nie wykładni przepisów dokonywanej przez struktury administracji podatkowej;
- respektowaniu zasad etyki i wzajemnego zaufania pomiędzy podatnikami a organami podatkowymi.

W literaturze zachodniej szczególnie podkreślana jest pozytywna zależność między wzrostem wolności gospodarczej, która pobudza i przyspiesza wzrost gospodarczy, a wyższym wzrostem dochodu *per capita*. Znając źródło wzrostu gospodarczego oraz dobrej koniunktury, nie jest zaskakująca dalsza pozytywna konsekwencja w poprawie dobrobytu społecznego (*Economic*... 2009). Państwa, w których system podatkowy oceniany jest bardzo pozytywnie, od kilku lat zajmują czołowe miejsca w międzynarodowych rankingach (tab. 3).

Tabela 3. Zestawienie 20 państw oraz ich miejsc w zakresie oceny poziomu wolności gospodarczej w 2007 r.

Państwo	Miejsce	Ocena
Hongkong	1	8,97
Singapur	2	8,66
Nowa Zelandia	3	8,30
Szwajcaria	4	8,19
Chile	5	8,14
USA	6	8,06
Irlandia	7	7,98
Kanada	8	7,91
Australia	9	7,89
Wielka Brytania	9	7,89
Estonia	11	7,81
Dania	12	7,74
Austria	13	7,67
Luksemburg	14	7,65
Panama	14	7,65
Finlandia	16	7,62
Mauritius	16	7,62
Tajwan	16	7,62
Zjednoczone Emiraty Arabskie	19	7,58
Bahrain	20	7,56
Kostaryka	20	7,56
Holandia	20	7,56
Polska	74	6,78

Źródło: (Economic Freedom of the World 2009, s. 10).

W grupie takich państw znajduje się także Szwajcaria, której system podatkowy – przede wszystkim ze względu na federalny ustrój – nie należy do najprostszych, ale niskie stawki podatkowe w połączeniu z konkurencyjnością rozwiązań legislacyjnych znacząco wpływają na pozycję konkurencyjną tego kraju, zwłaszcza w porównaniu z innymi państwami Europy, w szczególności Unii Europejskiej, której państwa członkowskie związane prawem unijnym pozbawione zostały w dużym stopniu swobody stanowienia prawa podatkowego.

Zakończenie

Integralnym komponentem wolności gospodarczej jest system podatkowy, który jest kompromisem między koniecznością uzyskiwania dochodów podatkowych, które stanowią zaplecze funkcji i zadań państwa, a swobodą podejmowania aktywności. Jednakże są przykłady na to, że system podatkowy można wykorzystać do osiągnięcia celów zarówno gospodarczych, jak i społecznych. Czynnikiem, który z pewnością pozytywnie wpływa na liberalizację rozwiązań podatkowych, jest umiędzynarodowienie gospodarki. Poszczególne państwa na całym świecie, bez względu na ich dezaprobatę, stopniowo, ale systematycznie zaczęły poddawać się procesom globalizacji. Z danych przedstawionych w artykule jednoznacznie wynika, iż system podatkowy, jego konstrukcja, wysokość stawek podatkowych, podstawy prawne tworzące fiskalny porządek w danym państwie mogą inicjować pozytywne bodźce. Bodźce, które, z jednej strony, przyczynią się do poprawy kondycji gospodarczej, dobrobytu społecznego, z drugiej – stanowić będą formalne ramy swobody podejmowanej aktywności, które w połączeniu z innymi czynnikami określą poziom wolności gospodarczej.

Bibliografia

Barro R.J. (1996), *Democracy and Growth,* Journal of Economic Growth, March.

Barun J., Loayza N.V. (1994), *Taxation, Public Services, and thew Informal Sector in a Model of Endogenous Growth,* World Bank.

Bauer P.T. (1972), *Dissent on Development: Studies and Debates in Development Economics*, Cambridge: Harvard University Press.

Economic Freedom of the World: 2009 Annual Report, The Fraser Institute i The Cato.

Gwartney J., Lawson, R. (2001), *The Concept and Measurement of Economic Freedom,* w: *The Analysis and Measurement of Freedom: Theoretical, Empirical, and Institutional Perspectives*, a Conference held in Palermo.

Instytut Gallupa 2001.

Jahnson S. (1998), *Regulatory Discretion and the Unofficial Economy*, "American Economic Review 88", no. 2.

Jong-Wha L. (1993), *International Comparisons of Educatinal Attainment,* Journal of Monetary Economics 32.

Kwaśnicki W.(2005), *Wolności gospodarcze – jak pozostaliśmy w tyle za większością nowej Europy,* Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.

Lucas R. E.(1988), *On the Mechanics of Economic Development,* Journal of Monetary Economics 22, 1.

Mayer Th. (1982), *Der Einfluss der moderne Geldtheorie auf die amerikanische Geldpolitik,* w: P. Szpunar, *Polityka pieniężna,* PWE, Warszawa 2000.

Mitchell D., (2007), *The Gap Mirage*, Tax&Budget Bulletin, no. 44.
North D.C. (1990), *Institions, Institutional Change, and Economic Performance,* Cambridge: Cambridge University Press.
Ricardo D. (1912), *The Principles of Political Economy*, London: J.M. Dent.
Romer P.M. (1990), *Endogenous Technological Changes*, Journal of Political Economy 98, 5, part 2 (October).
Schneider F., Enste D. (2002), *Hiding in the Shadows*: *The Growth of the Underground Economy,* International Monetary Fund.
Schneider F. (2007), Shadow Economics of 145 Countries All Open the World, May 2006; dane za 2003r., w: (D. Mitchel 2007).
Smith, A. (1954), *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, t. 2,Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
Solow, R.M. (1956), *Contribution to the Theory of Economic Growth*, Quarterly Journal of Economics 70, 1, February.
OECD (1998), *Forces Sharping Tax Policy.*
Paying Taxes 2010. The Global Picture. IFC, World Bank.
Opinie przedsiębiorców o systemie podatkowym, Badanie Instytutu Gallupa na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, marzec.

TAX SYSTEM AND ECONOMIC FREEDOM

Summary

In the article there is description the influace of the tax system on the level of the economic freedom. The aim of this article is to determine the relationship between quality of the tax system and the position of the country in the international ranking concerning economic freedom. The empirical part of the article is based on the statistic data research and foreign literature review. Empirical analysis cover: descriptive statistics, case studies.